

№:35

MASSIVT STÖD FÖR JÄMLIKHETS- POLITIK

Jämlikhetsundersökningen 2017

RAPPORTFÖRFATTARE
PER SUNDGREN

KATALYS.
JÄMLIKHETSFONDEN

MASSIVT STÖD FÖR JÄMLIKHETSPOLITIK

Jämlikhetsundersökningen 2017

PER SUNDGREN

MAJ 2017

Katalys publikationer

- No 1: Välfärden är vinsten
- No 2: Svar på tal om vinster i välfärden
- No 3: Vilken arbetsmarknad ska vi ha?
- No 4: Slaget om den likvärdiga skolan
- No 5: Hälften kvar och hela framtiden
- No 6: "Jag tar värktabletter men det hjälper inte"
- No 7: Vägen till en likvärdig skola
- No 8: Fallet järnvägen
- No 9: Björklundeffekten
- No 10: Åtstramningsdoktrinen
- No 11: En röst på SD är en röst på högern
- No 12: Mest åt de rika
- No 13: Färre lärare ger vinsten!
- No 14: Ordens makt i politiken
- No 15: Handbok för en ny kulturminister
- No 16: Stadhjälp och bartender för alla?
- No 17: Förklaringar till SD:s framgång
- No 18: Utan segel i vänstervinden – eftervalsanalys
- No 19: I frihandelns goda namn
- No 20: Från massarbetslöshet till full sysselsättning
- No 21: Vägen till en likvärdig skola – skolpolitisk årsbok 2015
- No 22: Jämlikhet är lösningen!
- No 23: En för alla, alla för vem?
- No 24: Måste vi jobba 8 timmar per dag?
- No 25: Kapitalet i tjugoförsta århundradet
- No 26: Piketty på tre röda
- No 27: Porten kallas trång
- No 28: Partierna och jämlikheten
- No 29: Anställningsformer i Sverige
- No 30: Med låg kvalitet som affärsidé
- No 31: Den blåbruna röran
- No 32: Spagat över väljarkåren
- No 33: I skuggan av TTIP: Ceta
- No 34: Postkapitalism: Vår gemensamma framtid

Katalys – Institut för facklig idéutveckling

Katalys är ett oberoende fackligt idéinstitut som bedriver utredningsverksamhet och opinionsbildning. Våra verksamhetsområden är välfärd, samhällsekonomi, arbetsmarknad och fördelningsfrågor. Vår uppgift är att generera kunskap och perspektiv som kommer såväl den politiska debatten som fackföreningsrörelsen och dess företrädare på lokal, regional och central nivå till gagn. Men vår uppgift är även att driva den politiska debatten framåt i dessa frågor, med egna analyser och förslag grundade i fackliga perspektiv. Vi står på två ben – idéutveckling och politisk påverkan. Värderingsmässigt står vi på LO-medlemmarnas sida.

Katalys tror inte att ökade samhällsklyftor är en naturlig eller opåverkbar följd av en globaliserad värld. Vi ställer inte upp på resonemang om att bara för att det går att skapa en marknad av något som vi äger gemensamt, så ska den marknaden skapas. Vi ser att det finns konstruktiva vägar framåt för den svenska arbetsmarknaden och att de principer som en gång formade arbetsmarknaden är relevanta även i framtiden. Vi vill bidra till att den generella välfärden och trygghetssystem säkras och utvecklas. Katalys – Institut för facklig idéutveckling startades på initiativ av 6F – fackförbund i samverkan. 6F utgörs av LO-förbunden Byggnads, Elektrikerna, Fastighets, Målarna och Seko.

Kontaktuppgifter:

Daniel Suhonen
Chef
daniel.suhonen@katalys.org

Enna Gerin
Utredare
enna.gerin@katalys.org
073-092 5180

Victor Bernhardt
Utredare
victor.bernhardt@katalys.org
070-143 0777

Den här rapporten är författad av Per Sundgren, dr i idéhistoria, ordförande i Stiftelsen Jämlikhetsfonden och tidigare kulturborgarråd i Stockholm. Rapporten ges ut av Katalys i samarbete med Stiftelsen Jämlikhetsfonden.

Grafisk form och sättning: Petter Evertsen/Revoluform

Besök vår hemsida: www.katalys.org

Innehållsförteckning

Förord.....	7
Inledning.....	8
1. Anser du att ekonomiskt mer jämlika samhällen är bättre eller sämre samhällen jämfört med samhällen som har stora ekonomiska skillnader?.....	9
2. Hur viktigt är det att regeringen försöker minska de ekonomiska klyftorna i Sverige?.....	12
3. Tycker du att de med hög inkomst bör procentuellt betala mer i skatt än de som har låg inkomst?.....	15
4. Är det bra eller dåligt att de med privat sjukförsäkring får vård snabbare än de som saknar privat sjukförsäkring?.....	17
5. Vad av följande bör enligt dig motivera en högre inkomst?.....	19
6. Hur mycket mer än en genomsnittlig arbetare bör en VD i ett stort privat företag tjäna.....	22
Avslutande kommentar: Det svenska samhället och jämlikheten....	24

Förord

» **DET FINNS ETT MASSIVT STÖD FÖR EN POLITIK SOM MINSKAR DE SOCIALA OCH EKONOMISKA KLYFTORNA.**

Sverige var i början på 1980-talet världens kanske mest ekonomiskt jämlika land. Med beundran talades om den svenska modellen. Sedan dess har emellertid något hänt. Sverige ligger inte längre i toppen när det gäller ekonomisk jämlikhet. Flera länder har passerat oss. Enligt OECD har klyftorna i Sverige de senaste decennierna vuxit snabbare än i de flesta andra industriländer.

Här finns motivet till att Stiftelsen Jämlikhetsfonden bildades 2015. Stiftelsens ändamål är att årligen dela ut två priser. Ett stort Jämlikhetspris på 100 000 kronor till en organisation, ett företag, ett kooperativ, en fackklubb eller förening, som visat att man kunnat minska de sociala och ekonomiska klyftorna och öka demokratin på den egna arbetsplatsen och ett Hederspris till en person som framgångsrikt gett spridning åt jämlikhetsidén. Vi vill visa att det redan här och nu är fullt möjligt att ta steg i en riktning som ökar jämlikheten. Ljuders Nickelsilverfabrik, ett sedan 35 år av de anställda ägt och demokratiskt styrt företag, som fick Jämlikhetspriset 2015 är ett sådant exempel. Högstadiet i Nyköping som fick priset 2016 är ett annat. I den skolan är alla klasser blandade utifrån social bakgrund, härkomst och kön.

Med dessa pristagare som goda exempel vill vi medverka till en utveckling som minskar klyftorna i det svenska samhället. Men som vi redan inledningsvis framhållit har utvecklingen i Sverige sedan 1980-talet stadigt gått åt fel håll. Trots att ledande politiker gärna och ofta talar om behovet av att öka jämlikheten har ojämlikheten ökat. Uppenbarligen finns en klyfta mellan retorik och praktik. Så vad tycker egentligen de svenska väljarna? Är jämlika samhällen bättre eller sämre? Har regeringen ett ansvar för denna utveckling? Ska de som tjänar mer betala mer i skatt? Ska den som köpt en privat sjukförsäkring kunna få vård snabbare? Och vad är rimliga inkomstskillnader? Hur många gånger mer än en arbetare är det rimligt att en VD i ett stort företag tjänar?

För att få svar på dessa frågor har vi låtit Novus genomföra en enkät ställd till ett representativt urval av svenska väljare. För genomförande och statistiskt underlag står Novus, för resonemang och slutsatser står vi själva. Vår viktigaste slutsats är att det finns ett massivt stöd för en politik som minskar de sociala och ekonomiska klyftorna i det svenska samhället.

Per Sundgren

Ordförande för Stiftelsen Jämlikhetsfonden

Daniel Suhonen

Chef Katalys – Institut för facklig idéutveckling

Inledning

Fyra av fem väljare (78 procent) anser att det är viktigt att regeringen försöker minska de ekonomiska klyftorna i samhället och tre av fyra (73 procent) anser att ekonomiskt mer jämlika samhällen är bättre än samhällen med stora ekonomiska klyftor. Det visar en opinionsundersökning som Novus utfört 16 februari–3 mars 2017 för Jämlikhetsfondens räkning.

Inom alla partier finns en majoritet som stödjer uppfattningen om att jämlika samhällen är bättre och att regeringen bör föra en politik för att minska klyftorna. Sex av tio väljare tycker att de med hög inkomst ska betala mer i skatt procentuellt än de med låg inkomst (progressiv beskattning). En klar majoritet (55 procent) tycker att det är dåligt att de med privat sjukförsäkring får vård snabbare än de som saknar sjukförsäkring medan bara 22 procent tycker att det är bra. En mycket stor majoritet, nio av tio, anser att en VD bör tjäna högst fem gånger så mycket som en arbetare och de flesta tycker att det kan räcka med tre gånger så mycket. Sammantaget visar detta att det finns ett stort stöd i hela väljarkåren för en radikal jämlikhetspolitik på det ekonomiska området.

Skillnaden i inställning mellan de politiska partierna är dock tydlig. Medan 91 procent av de rödgröna väljarna tycker att jämlika samhällen är bättre är det bland de borgerliga partiernas väljare 66 procent som delar den uppfattningen. Bland Sverigedemokraternas (SD) väljare är samma siffra 52 procent. Medan 99 procent av de rödgröna tycker att det är en viktig uppgift för regeringen att minska klyftorna har 64 procent av de borgerliga väljarna samma uppfattning. Ser vi till de enskilda partierna finns också ett återkommande mönster. Mest positiva till ekonomisk jämlikhet är Vänsterpartiets (V) väljare, men inte så långt efter kommer Miljöpartiets (MP) och Socialdemokraternas (S) väljare. Bland de borgerliga partierna och SD finns en relativt tydlig gräns: Centerpartiets (C) och Liberalernas (L) väljare är mer positiva till ekonomisk jämlikhet medan Moderaternas (M), Kristdemokraternas (KD) och SD:s väljare är något mer negativa. I frågan om vad som bör motivera högre inkomst visar det sig att SD:s sympatisörer ligger nära LO-kollektivet i sina bedömningar. I den frågan blir det också tydligt att MP:s sympatisörer gör liknande bedömningar som dem med universitetsutbildning.

Studerar vi undersökningens andra bakgrundsvariabler*, finner vi ett tydligt mönster, som ofta kan förklaras klassmässigt eller som en följd av en vänster-högerdimension i politiken. Kvinnor, åldersgruppen 65–79 år, pensionärer, grundskoleutbildade, arbetare, LO-an slutna, anställda i offentlig sektor och hushåll och personer med låg inkomst, tenderar att ganska genomgående vara mer positiva till ekonomisk jämlikhet. Män, medelålders, universitetsutbildade, tjänstemän, Saco-an slutna, anställda i privat sektor och hushåll och personer med hög inkomst är mindre positiva. Av kvinnor tycker till exempel 48 procent att det är en mycket viktig regeringsuppgift att minska de ekonomiska klyftorna, medan bara 33 procent av männen tycker det.

* Kön, ålder, utbildning, sysselsättning, facklig tillhörighet, privat eller offentlig sektor, hushållsinkomst och personlig inkomst, kön, ålder, utbildning, sysselsättning, facklig tillhörighet, privat eller offentlig sektor, hushållsinkomst och personlig inkomst.

1.

Anser du att ekonomiskt mer jämlika samhällen är bättre eller sämre samhällen jämfört med samhällen som har stora ekonomiska skillnader?

En stor majoritet, 73 procent, anser att mer jämlika samhällen är bättre samhällen. Nästan hälften, 44 procent, tycker att de är mycket bättre och 29 procent att de är något bättre. Endast 6 procent anser att mer jämlika samhällen är mycket sämre eller något sämre samhällen. Ser vi till de svarandes kön, ålder, klass, utbildning och inte minst politiska sympatier kan vi dock notera skillnader som avviker från detta mönster. Kvinnor är något mer positiva än män till mer jämlika samhällen, vilket syns tydligast genom att endast 3 procent av kvinnorna, men 10 procent av männen, anser att mer jämlika samhällen är sämre. Även äldre i åldersgruppen 65-79 är mer positiva, medan det bland egenföretagare finns hela 18 procent som anser att mer jämlika samhällen är sämre. Även inom gruppen egenföretagare anser dock majoriteten att mer jämlika samhällen är bättre.

Diagram 1. Anser du att ekonomiskt mer jämlika samhällen är bättre eller sämre samhällen jämfört med samhällen som har stora ekonomiska skillnader?

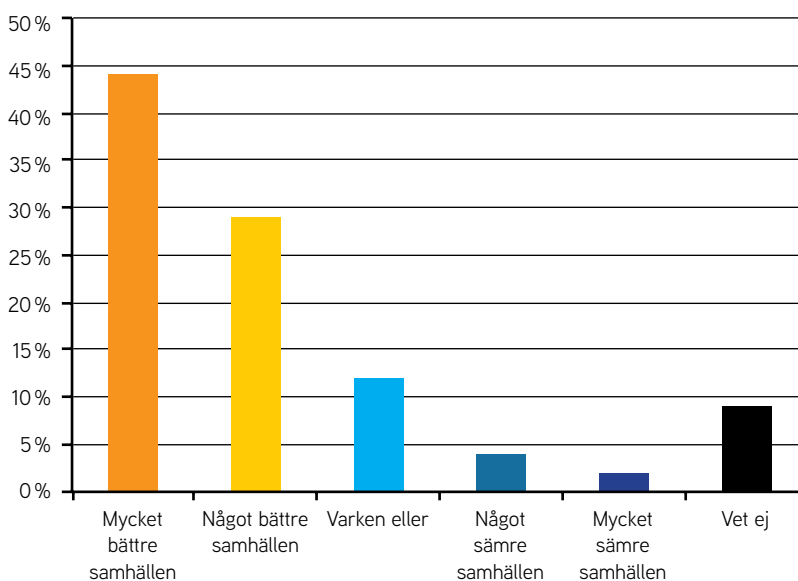

Diagram 2. Anser du att ekonomiskt mer jämlika samhällen är bättre eller sämre samhällen jämfört med samhällen som har stora ekonomiska skillnader?

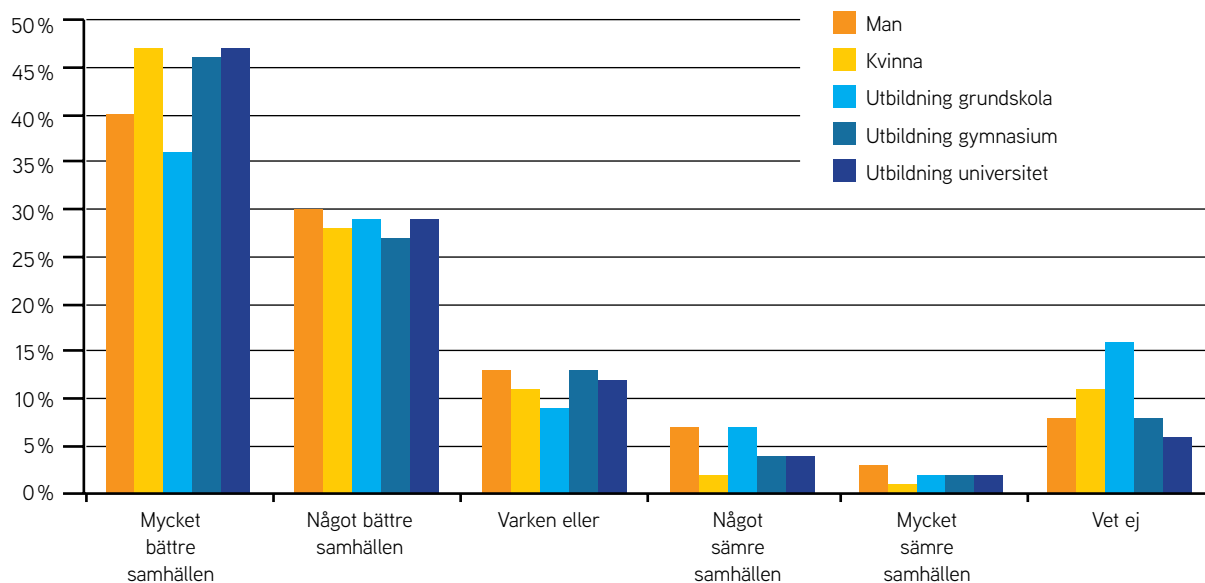

Diagram 3. Anser du att ekonomiskt mer jämlika samhällen är bättre eller sämre samhällen jämfört med samhällen som har stora ekonomiska skillnader?

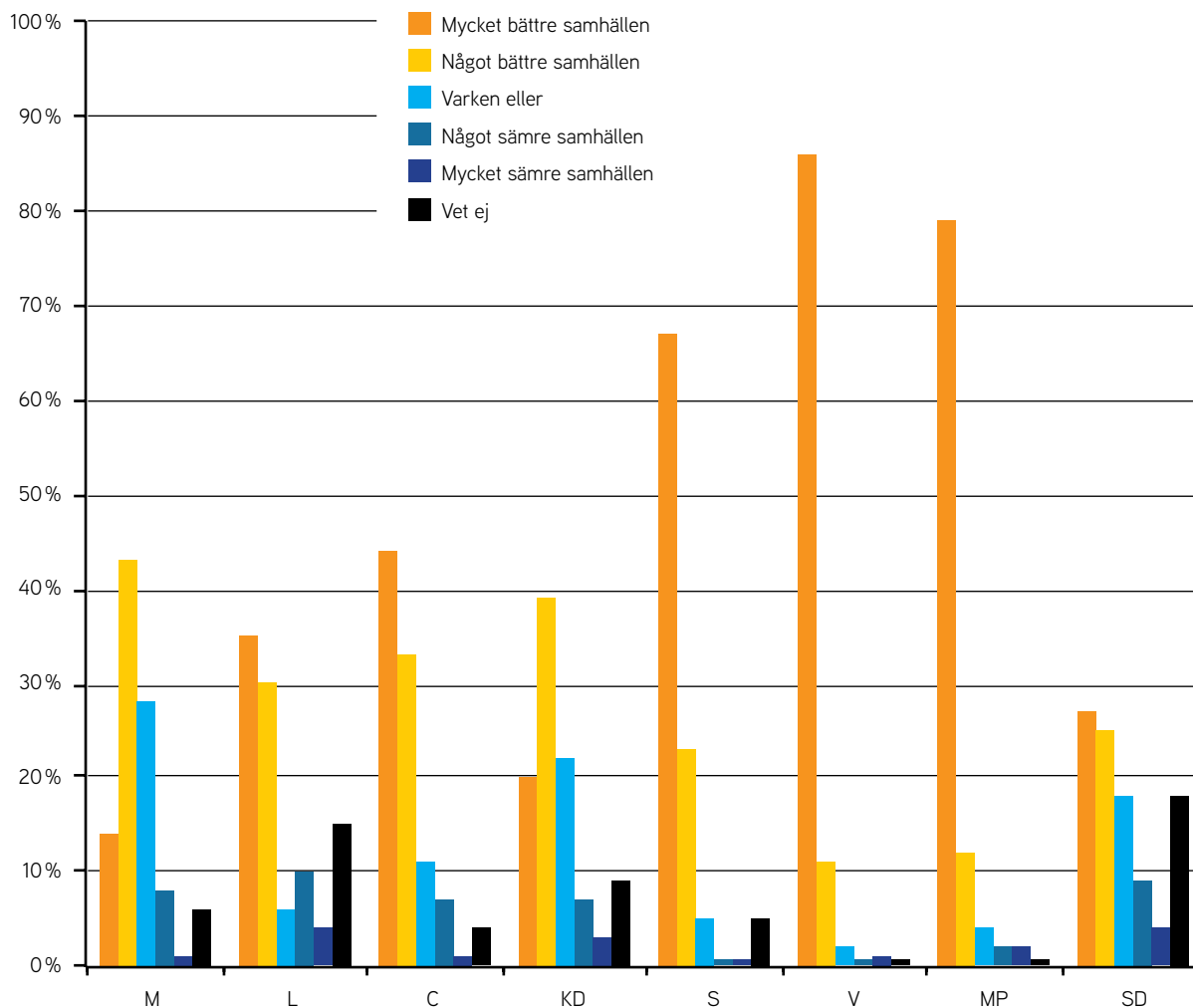
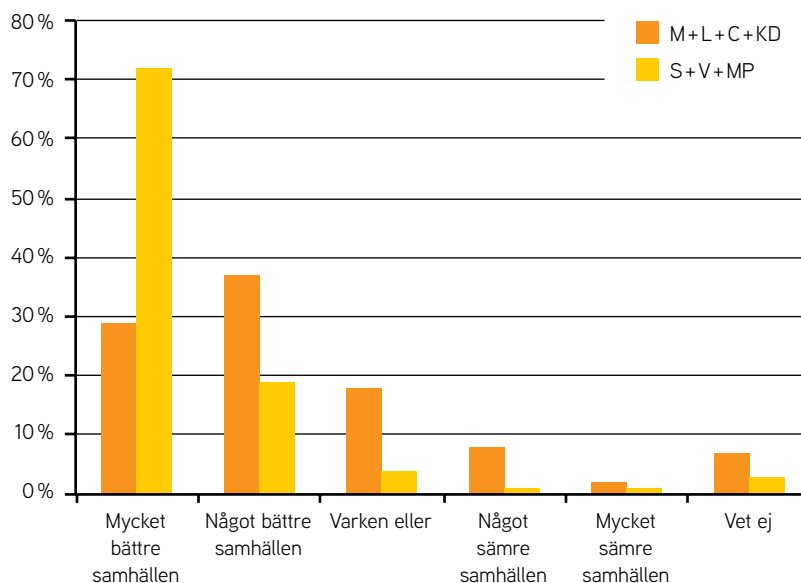

Diagram 4. Anser du att ekonomiskt mer jämlika samhällen är bättre eller sämre samhällen jämfört med samhällen som har stora ekonomiska skillnader?

Störst är de skillnader som kan relateras till politiska sympatier. Inom alla partier finns en majoritet som anser att mer ekonomiskt jämlika samhällen är bättre. Svagast är majoriteten i SD där 52 procent anser att mer jämlika samhällen är bättre och 13 procent anser att de är sämre samhällen. De tre partier där majoriteten för mer jämlika samhällen är något svagare är SD, M och KD, där färre än 60 procent anser att mer jämlika samhällen är bättre. Endast 14 procent av dem som sympatiserar med M anser till exempel att mer jämlika samhällen är mycket bättre samhällen, till skillnad från V i andra ändan där 86 procent anser att mer jämlika samhällen är mycket bättre. Blockskillnaden är mycket tydlig: 91 procent av de rödgröna och 66 procent av de borgerliga partierna anser att mer jämlika samhällen är bättre.

2.

Hur viktigt är det att regeringen försöker minska de ekonomiska klyftorna i Sverige?

Drygt tre av fyra, 78 procent, anser att det är mycket eller ganska viktigt att minska de ekonomiska klyftorna i Sverige. 41 procent anser det mycket viktigt och 37 procent ganska viktigt. Endast 1 procent anser det inte alls viktigt och 7 procent inte särskilt viktigt.

Diagram 5. Hur viktigt är det att regeringen försöker minska de ekonomiska klyftorna i Sverige?

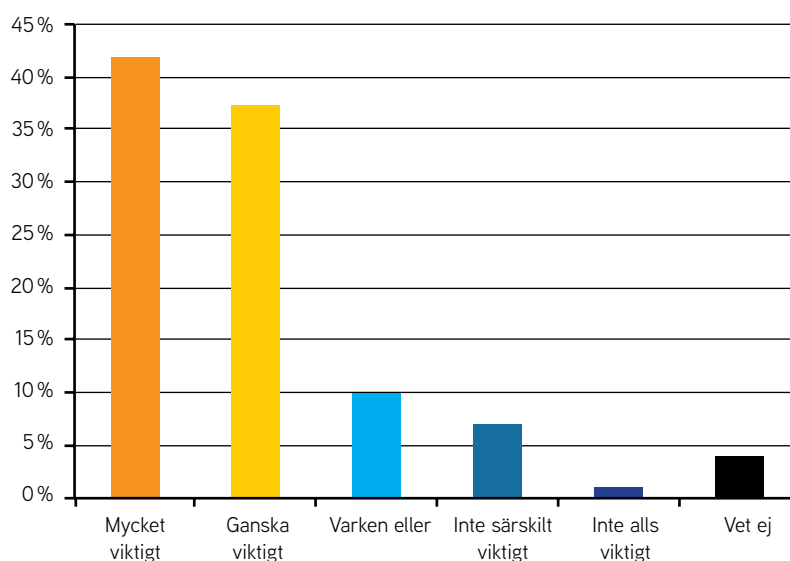
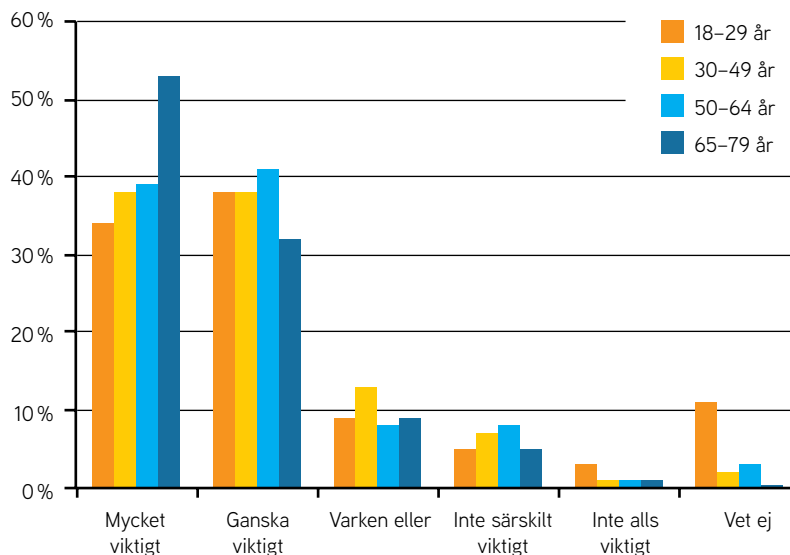

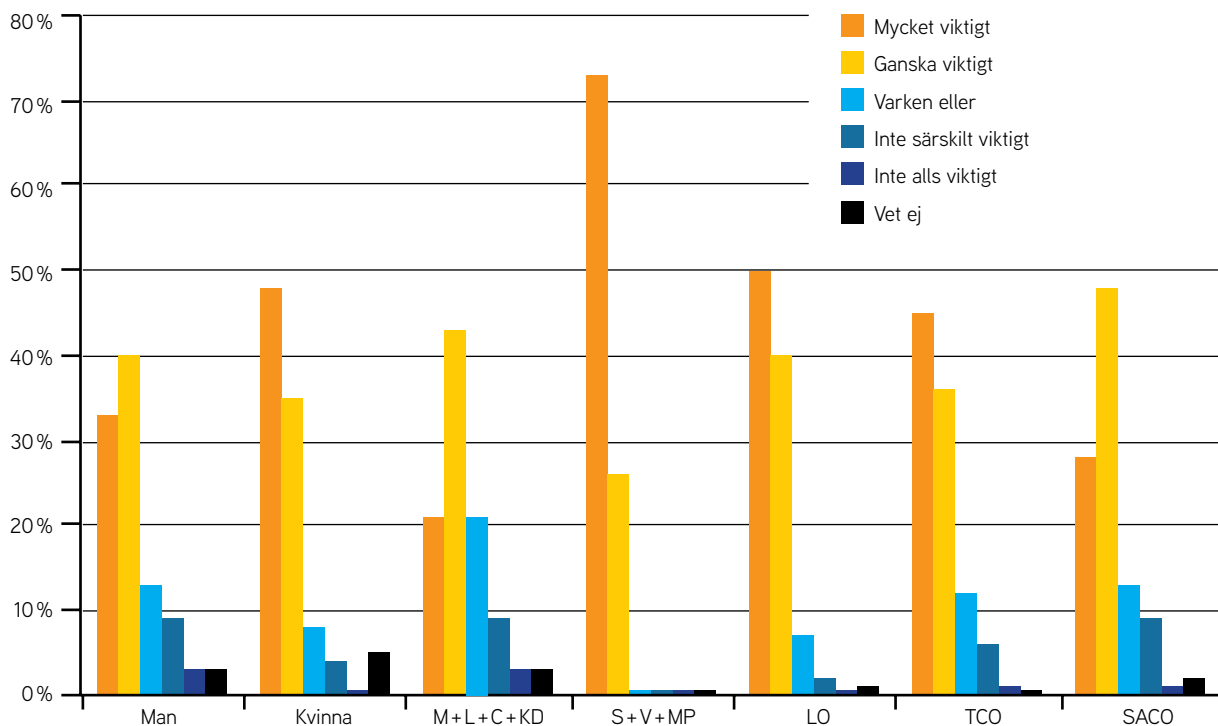
Diagram 6. Hur viktigt är det att regeringen försöker minska de ekonomiska klyftorna i Sverige?

Kvinnor och män skiljer sig åt. Av kvinnor tycker 48 procent att det är mycket viktigt att regeringen försöker minska de ekonomiska klyftorna, medan bara 33 procent av männen tycker det. Bara 4 procent av kvinnorna och 12 procent av männen tycker att det inte är viktigt att minska klyftorna. En viss, kanske överraskande, skillnad kan också noteras kopplat till åldersfaktorn. Bland ungdomar (18–29) anser 34 procent och bland äldre (65–79) anser 53 procent att det är mycket viktig regeringsuppgift att minska klyftorna. Skillnaderna relaterade till utbildning är dock förhållandevis små.

Skillnader kan också i viss mån noteras när det gäller sysselsättning, facklig tillhörighet och hushållsinkomster. Pensionärer och arbetssökande tycker i högre grad än anställda i privat sektor att det är viktigt att regeringen försöker minska klyftorna. Det tycker också något fler arbetare än tjänstemän. Den grupp som i högst utsträckning inte ser det som en viktig regeringsuppgift att minska ekonomiska klyftor är egenföretagare. Men även bland egenföretagarna anser dock en klar majoritet att det är en viktig uppgift för regeringen. Bland LO-medlemmar anser 50 procent att det är en mycket viktig regeringsuppgift, till skillnad från Sacomedlemmarna, där 28 procent anser det. Vidare anser, inte särskilt förvånande, hushåll med de lägsta inkomsterna att det är en viktigare uppgift att minska klyftorna än hushåll med de högsta inkomsterna. De grupper som är minst intresserade av att regeringen försöker minska klyftorna är höga chefer, företagsledningar och personer med inkomster på mer än 70 000 kronor i månaden, där en av fyra inte tycker det är en viktig uppgift.

Diagram 7. Hur viktigt är det att regeringen försöker minska de ekonomiska klyftorna i Sverige?

Partiskillnaderna är stora. Bland de rödgröna tycker en stor majoritet att det är en mycket viktig regeringsuppgift att minska de ekonomiska klyftorna, medan det i inget borgerligt parti finns en majoritet som tycker att detta är en mycket viktig uppgift. Att det är mycket eller ganska viktigt att regeringen försöker minska de ekonomiska klyftorna anser 64 procent av de borgerliga partiernas sympatisörer och 99 procent av de rödgröna. I det borgerliga blocket anser 12 procent att uppgiften är oviktig, medan det bland de rödgröna är 0 procent som har den uppfattningen. Blockskillnaden är således mycket tydlig. De partier som tycker uppgiften är minst viktig är SD och KD.

3.

Tycker du att de med hög inkomst bör procentuellt betala mer i skatt än de som har låg inkomst?

Sex av tio är för progressiv beskattning, det vill säga att de som har hög inkomst bör procentuellt betala mer i skatt än de som har låg inkomst. 35 procent anser att hög- och låginkomsttagare ska betala lika mycket procentuellt i skatt och 0 procent anser att de med hög inkomst ska betala mindre i skatt.

Diagram 8. Tycker du att de med hög inkomst bör procentuellt betala mer i skatt än de som har låg inkomst? (Kallas också för progressiv beskattning).

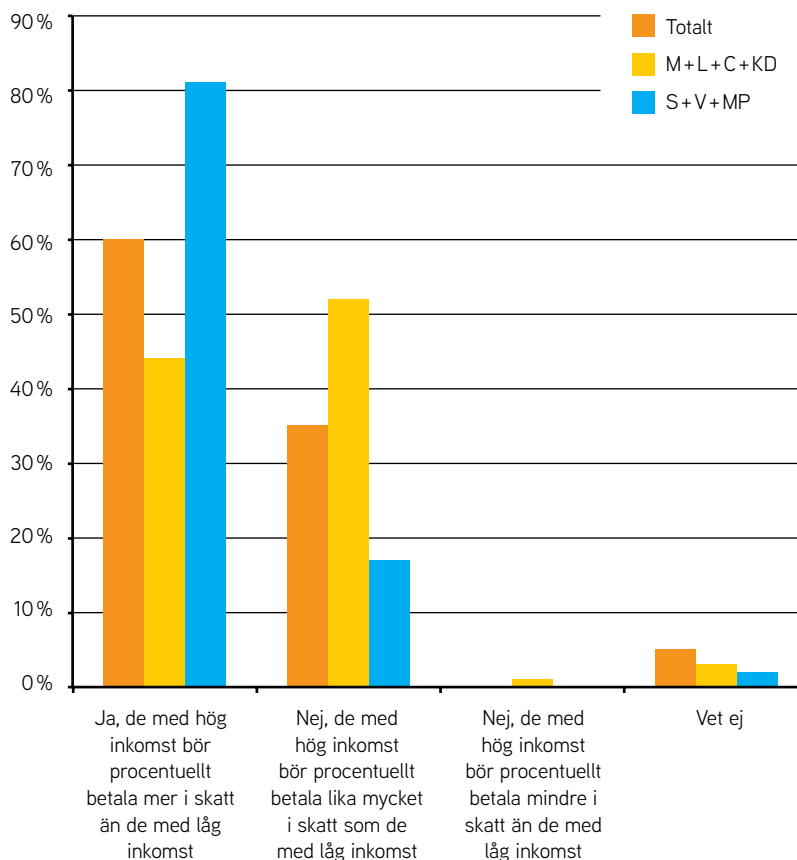
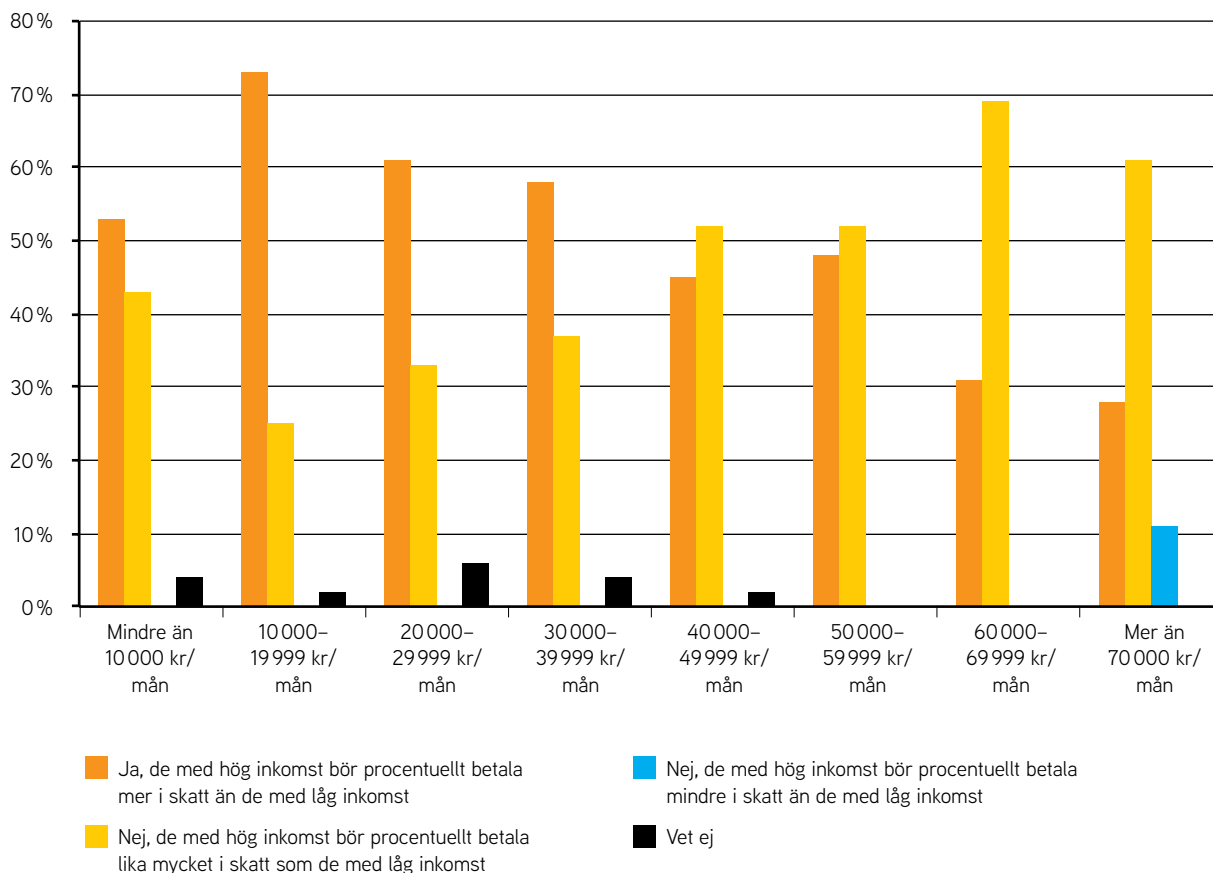

Diagram 9. Tycker du att de med hög inkomst bör procentuellt betala mer i skatt än de som har låg inkomst? (Kallas också för progressiv beskattning).

Inställningen till den progressiva beskattningen varierar dock. Bland kvinnor, pensionärer, arbetsökande och de med grundskola som utbildning är det fler än sex av tio som vill ha progressiv beskattning. Bland tjänstemän och egenföretagare är det färre. Bland de med inkomster mellan 10 000–19 999 kr/mån är 73 procent för progressiv beskattning. Bland de med inkomster på mer än 70 000 kr/mån är bara 28 procent positiva till progressiv beskattning.

Inställningen till progressiv beskattning följer det partimönster vi känner igen vid det här laget. Endast i ett borgerligt parti, C, finns en majoritet bland sympatisörerna (55 procent) för progressiv beskattning. Hos M stöds progressiv beskattning av 39 procent av sympatisörerna, för L är det 43 procent, för KD 25 procent och för SD 46 procent. På den rödgröna sidan finns en mycket stor majoritet för progressiv beskattning hos sympatisörerna för alla tre partier, S (77 procent), V (91 procent), MP (83 procent). Blockskillnaden är stor. Bland rödgröna sympatisörer är 81 procent för och samma siffra för de borgerliga partierna är 44 procent.

4.

Är det bra eller dåligt att de med privat sjukförsäkring får vård snabbare än de som saknar privat sjukförsäkring?

Mer än varannan, 55 procent, anser det dåligt att de med privat försäkring kan gå före och få vård snabbare än de som saknar privat sjukförsäkring, 28 procent anser att det är mycket dåligt och 27 procent ganska dåligt. Var femte, 22 procent, tycker det är bra, varav 13 procent ganska bra och 9 procent mycket bra.

Bland kvinnor, äldre (65–79) och de med grundskola är det drygt sex av tio som anser att det är dåligt att de med försäkring kan gå före och färre än genomsnittet på 22 procent som anser att det är bra att de med privat försäkring får gå före. Bland män, universitetsutbildade och i åldersgruppen 50–64 år är det fler än genomsnittet på 22 procent som tycker att det är bra att de med privat försäkring får gå före.

Diagram 10. Är det bra eller dåligt att de med privat sjukförsäkring får vård snabbare än de som saknar privat sjukförsäkring?

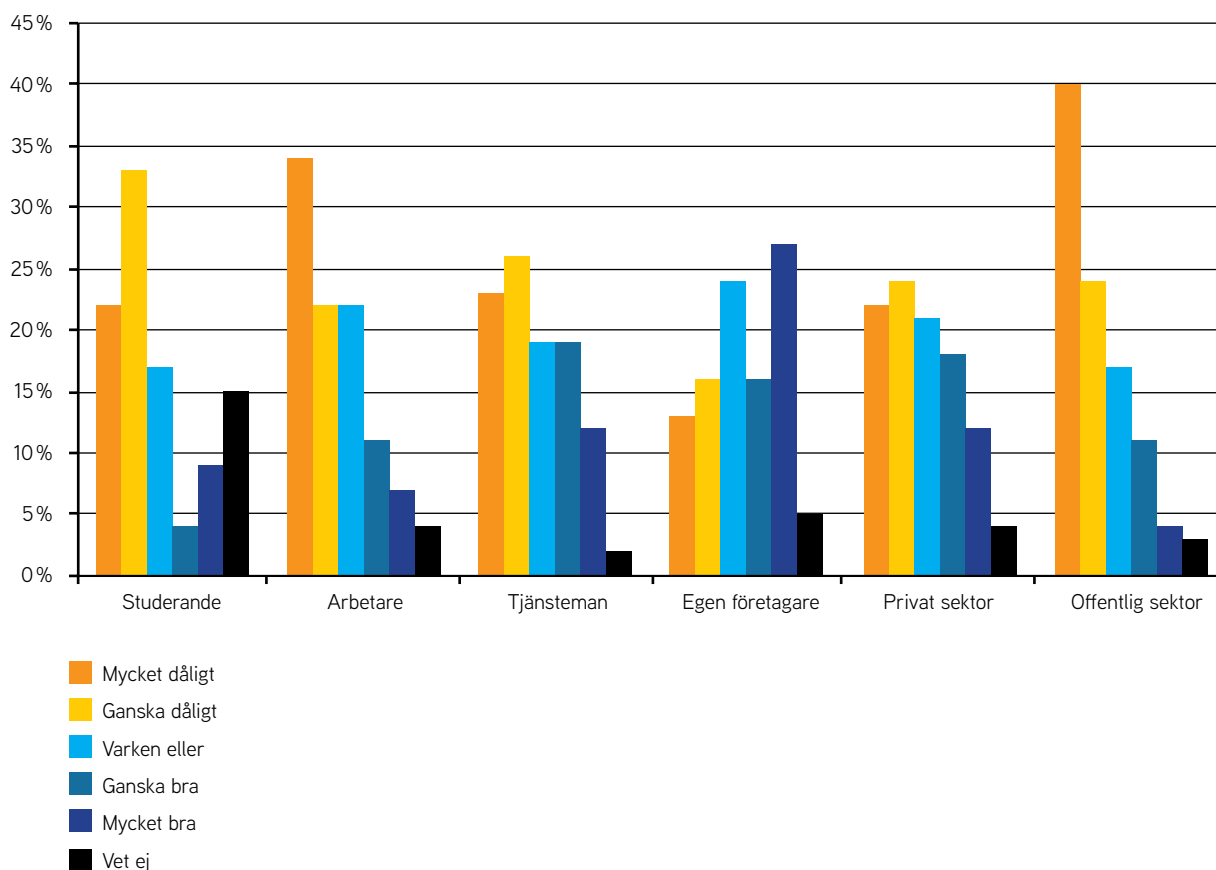
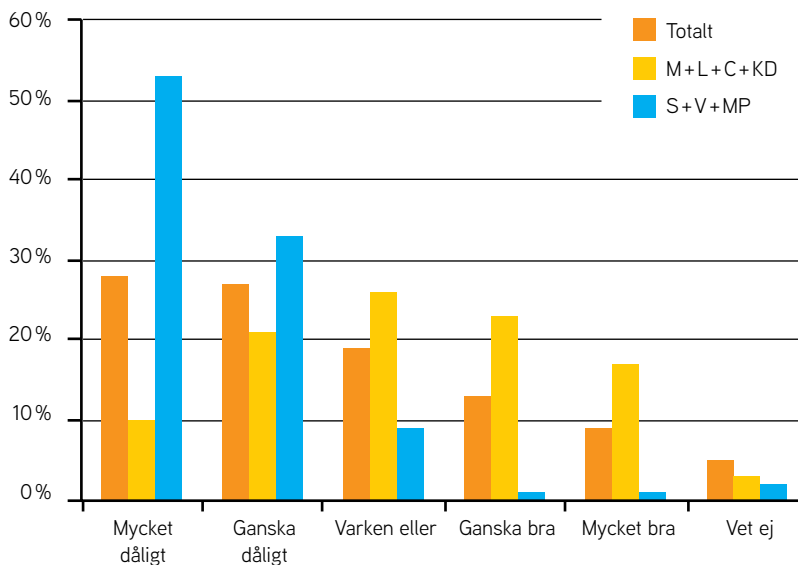

Diagram 11. Är det bra eller dåligt att de med privat sjukförsäkring får vård snabbare än de som saknar privat sjukförsäkring?

Sysselsättningen har också betydelse för inställningen i denna fråga. Bland de grupper som i högre grad tycker förslaget är mycket dåligt finns arbetare (34 procent), pensionärer (36 procent) och offentliganställda (40 procent). Bland dem som i högre grad tycker förslaget är ganska eller mycket bra finns privatanställda (30 procent) och familjer med hög hushållsinkomst (33 procent).

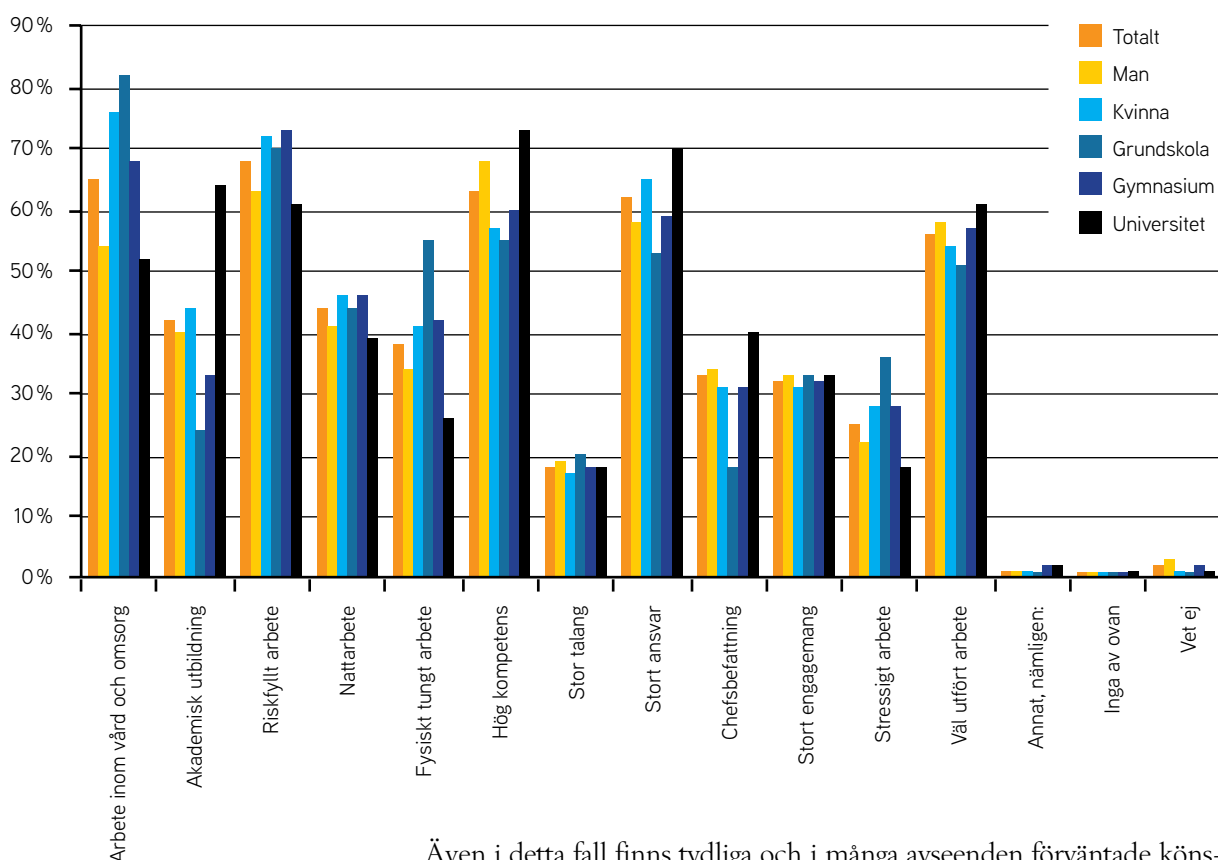
Partipolitiskt finns stora skillnader. Samtidigt som en majoritet av samtliga partiers sympatisörer tycker att förslaget är dåligt finns ett parti där en majoritet (52 procent) av de som stödjer partiet tycker det är bra att de med privat sjukförsäkring får gå före: M. Även för KD (44 procent) och SD (38 procent) finns ett ganska stort stöd bland sympatisörerna för att de med privat försäkring ska få gå före. Situationen är helt annorlunda inom det rödgröna blocket. Nästan ingen rödgrön sympatisör tycker att de med privat försäkring ska få gå före (S 3 procent; V 0 procent; och MP 6 procent). Minst 80 procent av partiernas respektive sympatisörer anser att förslaget är dåligt.

5.

Vad av följande bör enligt dig motivera en högre inkomst?

I topp med ett stöd på mer än 60 procent ligger "riskfyllt arbete", "arbete inom vård och omsorg", "hög kompetens" och "stort ansvar", sedan kommer med ett stöd på 56 procent "väl utfört arbete" och med ett stöd på över 40 procent "nattarbete" och "akademisk utbildning". Med ett stöd på mindre än 40 procent kommer "fysiskt tungt arbete", "chefsbefattning", "stort engagemang", "stressigt arbete" och "stor talang".

Diagram 12. Vad av följande bör enligt dig motivera en högre inkomst?

Även i detta fall finns tydliga och i många avseenden förväntade könsskillnader. Medan kvinnor (76 procent) anser att det i första hand är arbete inom vård och omsorg som motiverar högre inkomst, anser män att det i första rummet är hög kompetens som motiverar högre lön. Män anser dessutom att hög kompetens, riskfyllt arbete, stort ansvar och väl utfört arbete är viktigare faktorer för att motivera högre lön än arbete inom vård och omsorg. Ofta står kvinnor mot män med motsatta prioriteringar. I förhållande till genomsnittet vill kvinnor värdera arbete inom vård och omsorg, riskfyllt arbete, fysiskt tungt arbete, stort ansvar och stressigt arbete något högre. Män tenderar att göra motsatt bedömning, det vill säga att dessa arbeten snarare bör värderas något lägre.

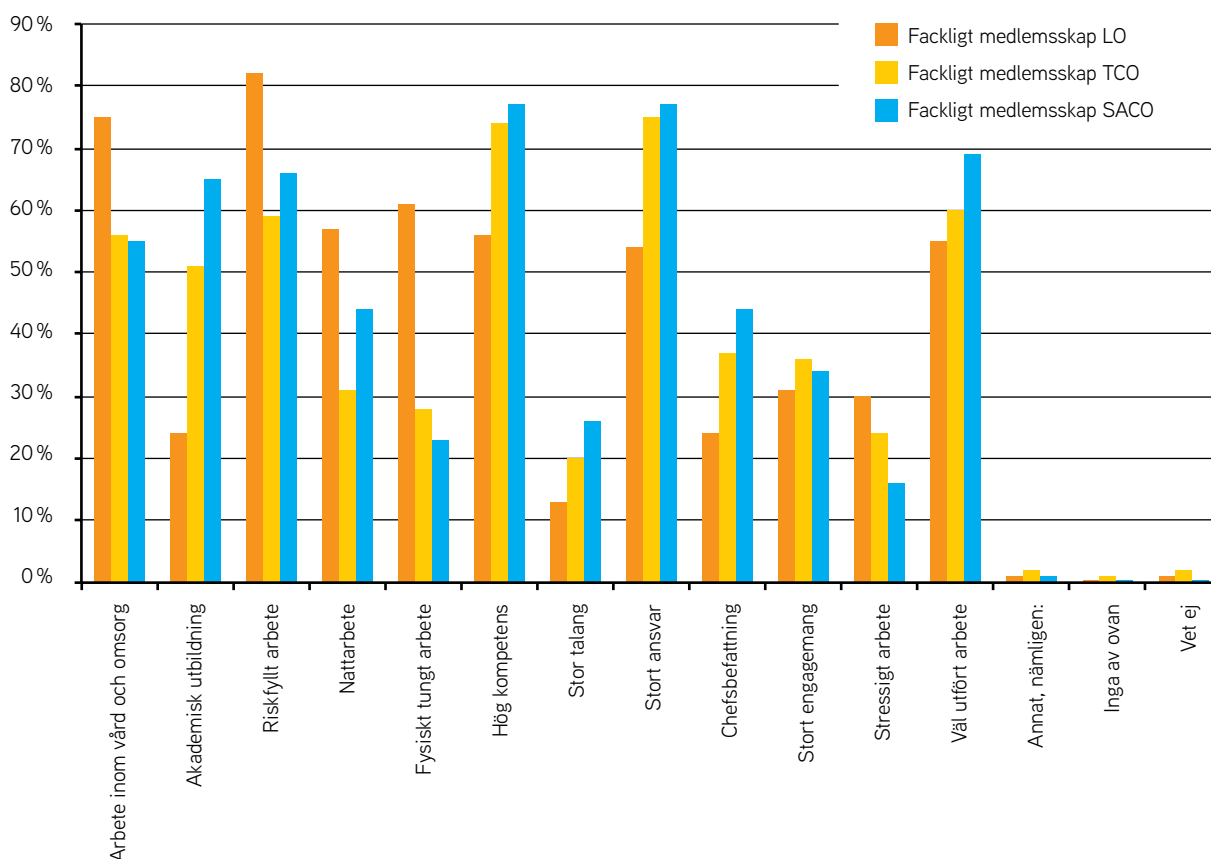
Att också utbildningsbakgrund ger utslag är knappast oväntat. Tydligast är skillnaden mellan dem som har grundskola som utbildning och dem som gått på universitet. För dem som har grundskola motiveras högre lön

i tur och ordning av arbete inom vård och omsorg (82 procent), riskfyllt arbete (70 procent), fysiskt tungt arbete (55 procent) och hög kompetens (55 procent). Bland universitetsutbildade är ordningen: hög kompetens (73 procent), stort ansvar (70 procent) och akademisk utbildning (64 procent). Bland grundskoleutbildade är det endast 24 procent som anser att akademisk utbildning motiverar högre inkomst. Noteras kan också att den yngsta åldersgruppen (18-29 år) avviker kraftigt från den äldsta (65-79 år) genom en högre värdering av akademisk utbildning.

Vad du har för arbete och om du arbetar inom offentlig eller privat sektor spelar också en roll för hur du värderar olika typer av arbeten. I förhållande till genomsnittet anser arbetare att riskfyllt arbete, arbete inom vård och omsorg, nattarbete, fysiskt tungt arbete och stressigt arbete bör uppvärderas lönemässigt, medan tjänstemän och särskilt egenföretagare anser att de bör värderas lägre.

Politiskt finns också skillnader som kanske kan förvåna. Arbete inom vård och omsorg ligger på första eller andra plats som den faktor som bör motivera högre lön bland sympatisörer till de rödgröna partierna samt till SD. Hos de borgerliga partiernas sympatisörer kommer arbete inom vård och omsorg på fjärde till sjätte plats som den faktor som bör motivera högre lön. Bland de rödgröna kan också noteras att både sympatisörer till V och MP i högre grad än genomsnittet anser att akademisk utbildning motiverar högre lön till skillnad från S-sympatisörer. MP-sympatisörer avviker genom att högre än något annat parti värdera faktorer som akademisk utbildning, hög kompetens, stort ansvar och chefsbefattning. Av partierna är det SD:s sympatisörer som lägst värderar akademisk utbildning som motiv för högre lön. Chefsbefattning värderas högre än genomsnittet av sympatisörer till M, L och C, medan S- och V-sympatisörer värderar det något lägre som motiv för högre lön.

Diagram 13. Vad av följande bör enligt dig motivera en högre inkomst?

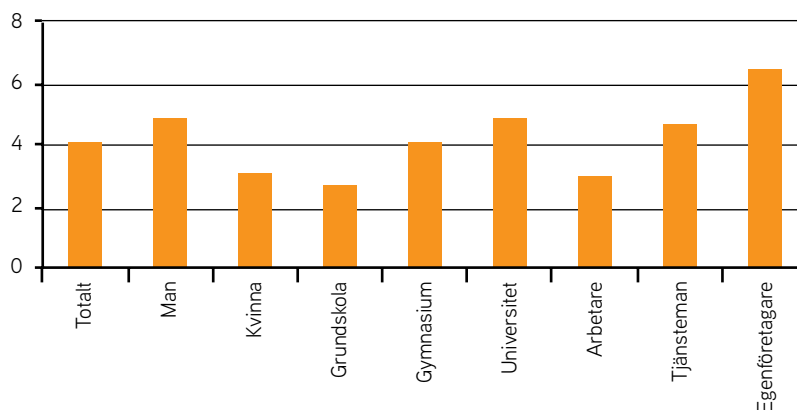
Att medlemmar i de fackliga organisationerna gör olika bedömningar av vad som bör motivera högre lön är väntat. Bland LO-medlemmar är turordningen: "Riskfyllt arbete" (82 procent), "arbete inom vård och omsorg" (75 procent), "fysiskt tungt arbete" (61 procent), "nattarbete" (55 procent), vilket kan jämföras med turordningen för hur Saco-medlemmar värderar: "Hög kompetens" (77 procent), "stort ansvar" (77 procent), "väl utfört arbete" (69 procent), "riskfyllt arbete" (66 procent) och "akademisk utbildning" (65 procent). Bland LO-medlemmarna är det endast 24 procent som anser att akademisk utbildning motiverar högre lön.

6.

Hur mycket mer än en genomsnittlig arbetare bör en VD i ett stort privat företag tjäna

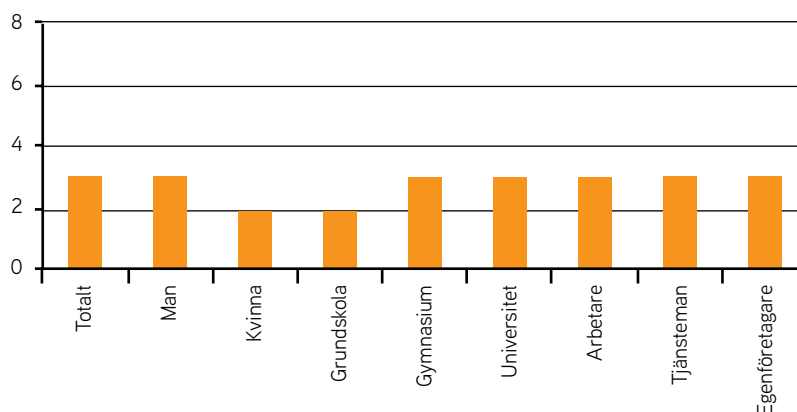
Medeltalet landar på 4,1 men vi kan också se att det finns grupper där medeltalet ligger på 3 och under 3. Kvinnor, ungdomar, grundskoleutbildade, studerande, arbetare och arbetssökande anser att VD-inkomster bör hållas på än lägre nivå. Andra grupper drar åt det andra hållet: Män, medelålders, äldre, gymnasie- och universitetsutbildade, tjänstemän, pensionärer och framför allt egenföretagare anser att VD bör kunna tjäna 6,5 gånger mer än en arbetare.

Diagram 14. Hur mycket mer än en genomsnittlig arbetare bör en VD i ett stort privat företag tjäna? Medeltal.*

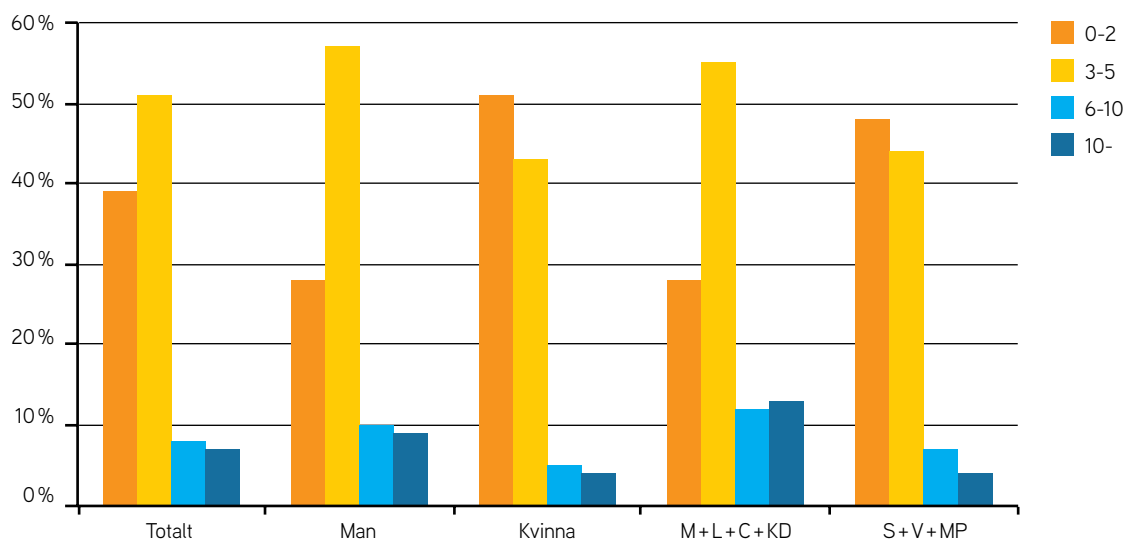
* Tycker du tex att de ska tjäna lika mycket som en arbetare så skriver du siffran ett 1, dubbelt så mycket så skriver du siffran 2 osv.

Diagram 15. Hur mycket mer än en genomsnittlig arbetare bör en VD i ett stort privat företag tjäna? Median.*

* Tycker du tex att de ska tjäna lika mycket som en arbetare så skriver du siffran ett 1, dubbelt så mycket så skriver du siffran 2 osv.

Diagram 16. Hur mycket mer än en genomsnittlig arbetare bör en VD i ett stort privat företag tjäna?

Medianen för hela befolkningen hamnar på 3, vilket innebär att hälften av befolkningen tycker att mer än tre gånger så mycket som en arbetare bör inte en VD tjäna, medan den andra hälften tycker att en VD bör kunna tjäna mer än tre gånger så mycket. Omräknat till procentsiffror visar undersökningen att nio av tio anser att mer än fem gånger så mycket som en arbetare bör inte en VD tjäna. Bland kvinnor, ungdomar (18–29 år) och grundskoleutbildade anser de flesta att en VD inte bör tjäna mer än dubbelt så mycket som en arbetare. Bland universitetsutbildade har en tredjedel samma uppfattning.

Bland studerande, arbetare, arbetssökande och offentliganställda anser hälften att en VD inte bör tjäna mer än två gånger så mycket. Bland tjänstemän, egenföretagare, pensionärer och privatanställda anser hälften eller drygt hälften att en VD kan tjäna 3–5 gånger så mycket. Bland dem med en hushållsinkomst på minst 600 000 kronor tycker tre av fyra att en VD bör tjäna minst tre gånger så mycket och var femte att en VD bör tjäna minst sex gånger så mycket som en arbetare.

Bland sympatisörerna för alla partier finns en mycket stor majoritet som anser att en VD inte bör tjäna mer än fem gånger så mycket som en arbetare. Bland de borgerliga partiernas sympatisörer anser fyra av fem att mer än fem gånger så mycket som en arbetare bör en VD inte tjäna och inom det rödgröna blocket har nio av tio sympatisörer samma uppfattning. Generösast inställning till VD-inkomster har sympatisörer till M och KD, där drygt var femte anser att en VD bör kunna tjäna minst sex gånger en arbetarlön och var tionde minst tio gånger mer. Bland de som är medlemmar i någon av de fackliga organisationerna finns också en mycket stor majoritet, mer än fyra av fem som tycker att en VD inte bör tjäna mer än fem gånger så mycket som en arbetare. Inom LO-kollektivet tycker hälften att det räcker med att en VD tjänar dubbelt så mycket.

Den personliga inkomsten är en variabel som ger ett kraftigt utslag såtillvida att de bland dem med inkomster på mellan 60 000 och 70 000 kr/mån eller mer finns minst en tredjedel som anser att en VD bör tjäna minst tio gånger mer än en arbetare.

AVSLUTANDE KOMMENTAR

Det svenska samhället och jämlikheten

Samtidigt som det finns ett mycket starkt stöd för att samhället bör vara ekonomiskt jämlikt och att det är en viktig regeringsuppgift att arbeta för ett sådant samhälle, kan vi konstatera att det svenska samhället sedan 1980 har blivit ekonomiskt mer ojämlikt. Det konstateras i internationella undersökningar av OECD och Internationella Valutafonden (IMF), som varnar Sverige för riskerna med en sådan utveckling. Enligt OECD har de ekonomiska klyftorna i Sverige vuxit snabbare än i andra industriländer. Senast i februari 2017 påpekades detta ånyo av en representant för OECD, som noterade att värdet av tillgångar som fastigheter och aktier stigit klart mer än löner.

Att de ekonomiska klyftorna i Sverige ökat bekräftas också av statistik från Statistiska centralbyrån (SCB). Enligt professor Markus Jäntti har inkomsterna under perioden 1991–2013 ökat med 90 procent för den rikaste tiondelen, jämfört med 50 procent för en medianinkomst och med bara 14 procent för dem med lägst inkomst. Till samma slutsats har ekonomerna Daniel Waldenström och Jesper Roine kommit. På 1980-talet var Sverige det kanske mest jämlika landet bland OECD-länderna. Men sedan dess har gini-koefficienten, där 0 står för total jämlikhet och 1 för total ojämlikhet, ökat från 0,20 till 0,30. Det är framför allt de sjuka och arbetslösa som under senare år fått sin situation försämrad i relation till dem som har arbete. Det har helt enkelt drivits en politik som haft till syfte att öka klyftorna mellan dem som har arbete och dem som är sjuka eller lever på pension.

I en genomgång av riksdagspartiernas politiska program i rapporten *Partierna och jämlikheten* (2016) framgår också tydligt att synen på jämlikhet förändrats. Samtidigt som de ekonomiska klyftorna växer snabbt från 1980-talet och framåt tenderar både borgerliga partier och S att tona ned behovet av ekonomisk utjämning och i stället fokusera på jämlikhet i betydelsen av mänskliga och personliga rättigheter. Ett individperspektiv som handlar om att rättvist fördela "livschanser" har ersatt ett perspektiv som fokuserar på ekonomisk och social utjämning. Utifrån ett sådant perspektiv blir det också rättvist att den som förvaltar sina chanser belönas med högre levnadsstandard.

Men vad är rättvisa i inkomst- och fördelningsfrågor? Som vi redan kunnat visa tycker en stor majoritet (73 procent) att jämlika samhällen är bättre och att det är en viktig regeringsuppgift att arbeta för minskade klyftor (78 procent). Men att tycka en sak i princip och att leva efter principen är olika saker. När det kommer till konkreta förslag och åtgärder som berör den enskilde påverkar det uppenbart inställningen. Vi kan ändå notera att så många som 60 procent är positiva till principen att skatten ska vara progressiv och att 55 procent tycker att det är dåligt att de med privatsjukförsäkring kan gå före, medan bara 22 procent tycker det är bra. Detta trots att antalet personer som har privatsjukförsäkring har ökat till över 600 000. Här finns dock en skillnad mellan privat sektor, där 30 procent tycker att det är bra att de med

försäkring kan gå före, medan bara 15 procent bland anställda inom offentlig sektor har den uppfattningen.

Hur stora inkomstskillnader är då rimliga? Inte särskilt stora om vi jämför med hur det ser ut i verkligheten. Enligt LO:s årligen återkommande undersökning av maktelitens inkomster tjänar näringslivets toppdirektörer i dag lika mycket som 54 industriarbetare. Skillnaden har ökat stadigt från 1980, då toppdirektörerna tjänade 9 gånger mer än en arbetare. Enligt EkonomiFakta finns i Sverige 39 000 företag med fler än 10 anställda och i dessa hamnar medianlönen för en VD på 81 500 kronor i månaden. Bland den tiondel av företagen, och det är flera tusen, med högst VD-inkomster tjänar dock ingen mindre än 176 000 kronor i månaden. Detta kan jämföras med svenska folkets åsikter, där de flesta tycker att det kan räcka med högst tre gånger så hög inkomst och där nio av tio tycker att ingen VD bör tjäna mer än fem gånger så mycket som en arbetare.

Katalys publikationer

- No 1: Välfärden är vinsten
- No 2: Svar på tal om vinster i välfärden
- No 3: Vilken arbetsmarknad ska vi ha?
- No 4: Slaget om den likvärdiga skolan
- No 5: Hälften kvar och hela framtiden
- No 6: "Jag tar värktabletter men det hjälper inte"
- No 7: Vägen till en likvärdig skola
- No 8: Fallet järnvägen
- No 9: Björklundeffekten
- No 10: Åtstramningsdoktrinen
- No 11: En röst på SD är en röst på högern
- No 12: Mest åt de rika
- No 13: Färre lärare ger vinsten!
- No 14: Ordens makt i politiken
- No 15: Handbok för en ny kulturminister
- No 16: Städhjälp och bartender för alla?
- No 17: Förklaringar till SD:s framgång
- No 18: Utan segel i vänstervinden – eftervalsanalys
- No 19: I frihandelns goda namn
- No 20: Från massarbetslöshet till full sysselsättning
- No 21: Vägen till en likvärdig skola – skolpolitisk årsbok 2015
- No 22: Jämlikhet är lösningen!
- No 23: En för alla, alla för vem?
- No 24: Måste vi jobba 8 timmar per dag?
- No 25: Kapitalet i tjugoförsta århundradet
- No 26: Piketty på tre röda
- No 27: Porten kallas trång
- No 28: Partierna och jämlikheten
- No 29: Anställningsformer i Sverige
- No 30: Med låg kvalitet som affärsidé
- No 31: Den blåbruna röran
- No 32: Spagat över väljarkåren
- No 33: I skuggan av TTIP: Ceta
- No 34: Postkapitalism: Vår gemensamma framtid